

SYSTÉMOVÁ PODPORA
INKLUZIVNÍHO
VZDĚLÁVÁNÍ V ČR

www.inkluze.upol.cz
CZ.1.7./1.2.00/43.0003

Výstup projektu „Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR“

Analýza podpory žáků se speciálními vzdělávacími potřebami – školy

Hlavní partner:

Partneři:

Autoři: Kateřina Brožová, Barbora Úlehlová

Editace: Adéla Lábusová, Lenka Felcmanová

**Univerzita Palackého v Olomouci, Člověk v tísni, o.p.s.,
2015**

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obsah

Obsah	2
Úvod.....	2
Výzkumný vzorek	4
Finanční prostředky pro zajištění podpory pro žáky se SVP	9
Financování podpory žáků se zdravotním postižením	17
Financování podpory žáků se zdravotním a sociálním znevýhodněním.....	19
Financování dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.....	25
Asistent pedagoga.....	21
Metodické vedení.....	26
Metodické vedení v oblasti podpory žáků se SVP	34
Metodické vedení asistenta pedagoga	37
Bariéry inkluze dětí se SVP	38
Závěrečné připomínky ředitelů škol	39
Shrnutí hlavních zjištění	40

Úvod

V projektu Systémová podpora inkluzivního vzdělávání vznikla série materiálů k podpoře pedagogů i asistentů pedagoga při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Dokumenty jsou koncipovány tak, aby byly plně v souladu s novelou školského zákona, jejíž účinnost je stanovena od 1. 9. 2016. Například „Katalog podpůrných opatření“, jeden z klíčových výstupů projektu, představující soubor podpůrných opatření uspořádaných do logického, vnitřně koherentního, a přesto diverzifikovaného modelu, byl přímo připraven pro implementaci v rámci nového systému.

K zajištění co největšího praktického dopadu těchto materiálů zpracoval realizační tým řadu analýz, studií a expertních odhadů, v rámci nichž byla shromážděna a interpretována data, která jsou pro uchopení celé problematiky nezbytná.

Nezbytným východiskem pro navržení funkčních nástrojů podpory škol i pro stanovení systémových doporučení je důkladné mapování současné situace ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Za tímto účelem jsme vytvořili zde předkládanou analýzu podpory žáků se SVP z pohledu vedení škol.

Analýza měla za cíl mapovat jednak finanční toky k zajištění podpory žáků se SVP, jejich dostupnost a využívání a dále metodickou podporu škol. Cílovou skupinou byly školy na území ČR. Průzkum probíhal formou on-line šetření pomocí standardizovaného dotazníku (Click4Survey) od 24. 11. do 5. 12. 2014. Distribuci zajišťoval zadavatel.

Výzkumný vzorek

Celkem se průzkumu zúčastnilo 1346 škol. Vzhledem k časové náročnosti a složitosti dotazníku jsme zvolili variantu, kdy zástupci škol nemuseli vyplnit všechny otázky, aby mohli v dotazníku pokračovat. Pouze u některých klíčových otázek byla zadána povinnost odpovědi. Počet odpovědí se tedy u jednotlivých otázek někdy liší.

Rozložení vyplněných dotazníků v krajích je relativně rovnoměrné. Nejvíce odpovědí (11 %, 11 %, 10 %) jsme získali v Jihomoravském, Moravskoslezském a Středočeském kraji, což jsou zároveň kraje s největším počtem škol v ČR. Nejméně vyplněných dotazníků (4%) pochází z Karlovarského kraje, kde je také reálně nejméně škol.

Čtvrtina vyplněných dotazníků pochází z obcí s méně než 1000 obyvatel, to je celkově nejvíce dotazníků. Naopak méně odpovídaly školy z obcí s více než 100 000 obyvatel – 9% z obcí nad 100 000 obyvatel a 7% z Prahy.

Graf. č. 1 Zřizovatelé škol

Kdo je zřizovatelem školy?

Hodnota	Procent	Odpovědí
Obec	78%	1 034
Svazek obcí	0%	6
Kraj	15%	198
Ministerstvo	1%	8
Církev	2%	20
Soukromý zřizovatel	4%	54

Celkový počet odpovědí: 1 320

Jak je patrné z grafu č. 1, **většinu škol, které se zúčastnily průzkumu (78%), zřizuje obec**, 15% dotázaných škol zřizuje kraj. Dotazník vyplnilo 8 škol zřizovaných ministerstvem, 6 svazkem obcí a 20 církví, 4 % škol ze vzorku jsou soukromé.

Graf. č. 2 Rámcové vzdělávací programy

Ze kterého rámcového vzdělávacího programu (RVP) vychází školní vzdělávací program (ŠVP) vaší školy?

Hodnota	Procent	Odpovědi
RVP ZV	58%	766
RVP PV	36%	479
RVP pro gymnázia/odborné vzdělávání	12%	156
RVP ZV - upravený pro žáky se zdravotním postižením (mimo LMP)	3%	37
RVP ZV - přílohy pro LMP	11%	144
RVP ZŠS	5%	69

Celkový počet odpovědí: 1 321

Výzkumný vzorek se skládá z více než poloviny (58 %) základních škol vzdělávajících podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV), přibližně třetiny (36 %) mateřských škol a 12 % středních škol. 19 % tvoří školy, jejichž školní vzdělávací program je upraven pro žáky se zdravotním postižením. Školy mohly uvádět více vzdělávacích programů, pokud podle nich vyučují. Ve vzorku byl podíl těchto škol 25 %.

Vyplněním dotazníku byli pověřeni ředitelé škol. **Ve vzorku převažovaly ženy nad muži (78%).** Respondenti ve funkci ředitele/ředitelky školy strávili průměrně 10 let, jejich průměrná praxe ve školství je 22 let. Ve školství přitom pracovali v drtivé většině po celý svůj produktivní život, praxe z jiných oborů je minimální.

Ve školách, které se zúčastnily průzkumu, je průměrně zaměstnáno 16 učitelů, častěji však odpovídaly školy menší – **střední hodnota je 11 učitelů na školu.** Průměrně v nich pracuje 1 asistent pedagoga (tzn. jeden celý úvazek), výrazně častěji se však zúčastnily školy, které nemají ani jednoho asistenta učitele (medián je 0,1 úvazku asistenta pedagoga na školu).

Graf č. 3 Poradenští pracovníci školy

Uvedte prosím, zda ve vaší škole někdo vykonává některou z následujících funkcí.

Hodnota	Procent	Odpovědí
Výchovný poradce	58%	758
Metodik prevence	64%	839
Školní speciální pedagog	13%	173
Školní psycholog	10%	138
Sociální pracovník	2%	26
Koordinátor pro SVP	24%	319
V naší škole nikdo nevykonává žádnou z uvedených funkcí.	32%	418

Celkový počet odpovědí: 1 318

Téměř dvě třetiny škol (64 %) mají zavedenu funkci metodika prevence, více než polovina uvádí existenci funkce výchovného poradce. Pouze 13 respektive 10 % škol disponuje funkcí školního speciálního pedagoga nebo školního psychologa.

Téměř ve třetině škol nikdo nevykonává žádnou z funkcí uvedených v otázce – jedná se častěji o mateřské školy (nemají povinnost zřizovat funkci výchovného poradce a metodika prevence) nebo školy v malých obcích a s menším počtem žáků.

Pracovníka pověřeného koordinací vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami má 24 % škol zapojených v dotazníkovém šetření. Ze 740 škol, které vyučují pouze podle RVP ZV, uvedlo funkci speciálního pedagoga 18 % škol a 14 % škol funkci školního psychologa.

Graf č. 4 Koordinace vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Kdo je ve vaší škole odpovědný za koordinaci podpory žáků se speciálními vzdělávacími potřebami?

Hodnota	Procent	Odpovědi
Pracovník managementu školy (ředitel, zástupce ředitele)	56%	744
Výchovný poradce	50%	660
Podpora jednotlivých žáků je v kompetenci jejich třídních učitelů	27%	360
Metodik prevence	11%	141
Školní speciální pedagog	9%	120
Koordinace podpory žáků se SVP neprobíhá	8%	101
Školní psycholog	5%	70
Jiný pověřený pracovník, který	5%	69
Koordinátor pro SVP (pouze koordinace SVP)	4%	55
Sociální pracovník	1%	7

Celkový počet odpovědí: 1 331

Ve více než polovině škol (56 %) má koordinaci vzdělávání žáků se SVP na starosti pracovník managementu, v 50 % škol se na ní podílí výchovný poradce. Více než čtvrtina ředitelů uvádí, že žáky se SVP mají na starosti především jejich třídní učitelé. Okolo desetiny škol uvádí, že tuto koordinaci má na starosti metodik prevence nebo školní speciální pedagog. V 8 % škol žádná koordinace podpory žáků se SVP neprobíhá.

V našem vzorku převažují školy s menším počtem žáků – 2/3 z nich uvádějí méně než 200 žáků, 201 – 500 žáků pak má pak přibližně další čtvrtina škol. To odpovídá i rozložení z hlediska velikosti obcí, tzn., že převažují školy z malých obcí.

Průměr žáků se zdravotním postižením (ZP) je 15 na školu. Je však nutno dodat, že ve třetině škol se nenacházejí žádní žáci se ZP, čtvrtina škol pak uvádí 1 – 5 žáků se ZP. **Medián, střední hodnota, jsou tedy 2 žáci se ZP na školu.** Ve vzorku se ovšem vyskytuje i 38 škol s více než 100 žáky se zdravotním postižením (3 %), které průměr počtu žáků se ZP zvyšují. Z těchto 38 škol 68% vyučuje podle vzdělávacího programu upraveného pro žáky se zdravotním postižením včetně RVP ZŠS.

V 79 % oslovených škol se dle sdělení jejich vedoucích pracovníků nevzdělává ani jeden žák se sociálním znevýhodněním, dalších 13 % uvádí 1 – 5 žáků se SZ. Ve vzorku je osm škol s vysokým počtem žáků se sociálním znevýhodněním (100 a více žáků). Ve školách, ve kterých jsou žáci se SZn, je průměr 3 žáci se SZn na školu. Pokud vyloučíme 8 škol s vysokým počtem žáků se SZn (100 a více), je průměrný počet žáků se SZn ve škole 2. Ve školách, které vzdělávají podle RVP ZV, je průměrný počet 5 žáků se SZn na jednu školu, mezi těmito školami je i 6 škol, které uvedly více jak 100 žáků se SZn. U škol se vzdělávacími programy upravenými pro žáky se zdravotním postižením (včetně RVP ZV LMP a RVP ZŠS) je v průměru 8 žáků se SZn na jednu školu.

V jedné škole jsou průměrně 4 žáci se zdravotním znevýhodněním. Dvě třetiny škol však nevedly žádného žáka se zdravotním znevýhodněním, ve 24 % škol se nachází 1 – 10 žáků se zdravotním znevýhodněním (ZZn), v 10 % škol 50 a více těchto žáků. Ve čtyřech školách hlavního vzdělávacího proudu je sto a více žáků se ZZn.

Ředitelé škol v průměru odhadují, že k těmto číslům by bylo možno přidat 9 % žáků, kteří mají nějaké speciální vzdělávací potřeby, ale nemají je diagnostikované školským poradenským zařízením. V případě škol vzdělávajících podle RVP ZV ředitelé uvedli odhad ve výši 10 %. V případě škol s upravenými vzdělávacími programy pro žáky se zdravotním postižením ředitelé odhadovali, že nediodagnostikované speciální vzdělávací potřeby má 14 % žáků.

Finanční prostředky pro zajištění podpory pro žáky se SVP

Ředitelé škol shodně považují za největší překážku rozvoje společného vzdělávání všech žáků nedostatek finančních prostředků na zajištění podpory vzdělávání žáků se SVP. V realizovaném šetření jsme však neřešili obecné otázky financování této oblasti, ale spíše konkrétní detaily běžného způsobu získávání financí ve školách.

Za účelem přidělení normativních prostředků poskytuje velká většina škol krajskému úřadu nebo obci s rozšířenou působností zahajovací výkaz a výkaz P1 04 (92 respektive 84 %), kvartální rozvahu školy poskytuje 13 % škol a 12 % škol ještě jiné podklady, nejčastěji mzdovou inventuru, výkonové výkazy, další finanční podklady jako rozvahy, podklady pro dotace, vyúčtování, žádosti o asistenty pedagoga, školní matriku, doporučení ze školského poradenského zařízení.

Graf č. 5 Míra spokojenosti s výší normativních prostředků na zajištění podpory žáků se SVP

Postačují normativně přidělené prostředky vaší školy na zajištění podpory žáků se SVP?

Hodnota	Procent	Odpovědi
Určitě ano	5%	69
Spiše ano	28%	369
Spiše ne	29%	377
Určitě ne	21%	283
Nedokážu posoudit	17%	222

Celkový počet odpovědí: 1 320

Polovina ředitelů škol si myslí, že prostředky na zajištění péče o žáky se SVP jsou spíše nebo zcela nedostatečné. Takto se k otázce staví především školy, kde se vyskytuje přibližně průměrný nebo poněkud vyšší počet žáků s různými SVP (do 50 dětí se ZP a SZn, do 10 dětí se ZZn). Pouze pro 5 % škol jsou tyto finanční prostředky dostatečné (častěji pro střední školy a školy s menším počtem žáků – s kapacitou do 200 žáků). Především mateřské školy a školy v malých obcích nedokážou tuto otázku posoudit, celkově se k této problematice nemůže vyjádřit 17 % škol. S výší prostředků jsou méně spokojené běžné základní školy vzdělávající podle RVP ZV (spíše a určitě nespokojených je 31 resp. 25 % z nich). Spokojenější s výší prostředků na speciální vzdělávací potřeby žáků jsou školy s upravenými vzdělávacími programy pro žáky

se zdravotním postižením, nejvíce pak školy pro žáky s jiným než mentálním postižením (určitě ano 8%, spíše ano 51 %). Významně spokojenější jsou školy zřizované krajem než školy s jiným zřizovatelem (kraje zřizují většinu škol pro žáky se zdravotním postižením, které jsou celkově spokojenější než jiné školy).

Při zajištění péče o žáky se SVP **chybí ředitelům oslovených škol především finanční prostředky na mzdy asistentů pedagoga** (82 % škol odpovědělo, že určitě potřebují v této oblasti více peněz), na celkové posílení mzdového fondu (67 %), na mzdy pedagogů (63 %). Deklarovaný nedostatek prostředků na mzdy pedagogů přitom není tolik tíživý v Praze a ve Středočeském kraji. Prostředky na asistenty pedagoga se nedostávají zejména školám z Jihomoravského kraje. Přibližně polovina respondentů vnímá zvýšenou potřebu finančních prostředků také na služby školního speciálního pedagoga nebo psychologa, zajištění pomůcek, doučování či reedukaci. Nejméně potřebné jsou prostředky na stavební úpravy (27 % škol je určitě nepotřebuje). V porovnání s ostatními oblastmi uvedenými v grafu č. 6 je nepatrně nižší zájem o finanční prostředky na další vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP) a zajištění doučování či reedukace (na škále od 1 do 5, kde 1 znamená určitě potřebují a 5 určitě nepotřebují, se tyto oblasti průměrně umístily na hodnotě nepatrně vyšší než 2).

Graf č. 6 Míra potřeby navýšení finančních prostředků na podporu žáků se SVP (1 = určitě potřebují, 5 = určitě nepotřebují)

Ve které oblasti podpory žáků se SVP byste potřebovali více finančních prostředků?

	1	2	3	4	5	Počet odpovědí	Průměr	Směrodatná odchylka	Medián	Modus
Mzda pedagoga	63% 366	23% 132	9% 55	3% 20	2% 11	584	1,6	0,9	1	1
Mzda asistenta pedagoga	82% 487	7% 42	4% 25	2% 13	5% 28	595	1,4	1,0	1	1
Celkové posílení mzdového fondu	67% 372	22% 122	8% 44	2% 11	2% 9	558	1,5	0,8	1	1
Zajištění pomůcek	49% 279	28% 159	18% 104	4% 24	2% 9	575	1,8	1,0	2	1
Zajištění doučování či reedukace	45% 223	23% 116	15% 76	8% 42	8% 39	496	2,1	1,3	2	1
DVPP	35% 186	26% 136	29% 155	8% 40	2% 11	528	2,2	1,1	2	1
Služby školního speciálního pedagoga a/nebo psychologa	56% 296	20% 104	12% 66	6% 34	6% 33	533	1,9	1,2	1	1
Stavební úpravy	23% 102	10% 45	15% 69	25% 110	27% 120	446	3,2	1,5	4	5
V jiné oblasti, jaké	18% 18	7% 7	7% 7	5% 5	64% 65	102	3,9	1,6	5	5

O oblastech priorit čerpání prostředků z rezervy krajských úřadů vytvořené po normativním rozpisu rozpočtu¹ nemají školy poměrně často přehled, téměř polovina škol (48 %) se k této problematice nedokáže vyjádřit nebo vůbec neví, že nějaká rezerva a její priority existují. Mezi těmito školami je více mateřských škol. Více informované jsou v této oblasti školy zřizované krajem (k problematice priorit pro čerpání prostředků z rezervy kraje se nedokáže vyjádřit 38 % z nich).

Pouze 3 % škol jsou pak spokojena s nastavenými prioritami vzhledem k vlastním potřebám, necelá čtvrtina respondentů je spíše spokojena a necelá pětina spíše nespokojena. Spokojení a nespokojení respondenti v této oblasti jsou vyrovnáni – obou skupin je okolo 25 %. Spokojenější jsou pak školy zřizované krajem (5 % uvádí určitě ano, 37 % uvádí spíše ano).

Financování podpory žáků se zdravotním postižením

Téměř polovina škol (47 %) nemá k dispozici informace o tom, jaká je výše příplatků k normativu na zajištění podpory žáků se zdravotním postižením v jejich kraji. O něco lépe jsou informované školy zřizované krajem (39 %). Absenci informací o výši příplatků k normativu na žáky se ZP uvedlo i 28 % ředitelů základních škol samostatně zřízených pro žáky se zdravotním postižením.

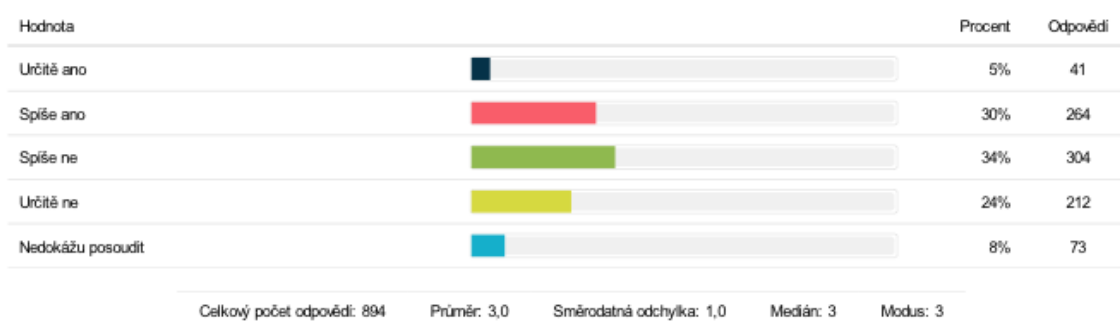
Informace o výši příplatků se dle sdělení ředitelů nedostávají především školám v Praze, Jihomoravském, Pardubickém a Středočeském kraji, v malých obcích do 1000 obyvatel a v malých školách s méně než 50 žáky. Mateřské školy jsou informovány méně než ostatní typy škol.

Prostředky, které se dostávají formou příplatků k normativu na zajištění podpory žáků se zdravotním postižením, plně postačují 5 % škol, 30 % škol je považuje za spíše dostačující. Více spokojené jsou školy zřizované krajem (určitě ano a spíše ano uvedlo 47 % škol) a základní školy samostatně zřízené pro žáky se ZP (43 % určitě ano a spíše ano). 8 % škol tuto otázku není schopno posoudit, především se jedná o školy, kde je méně žáků se ZP (1 – 10 žáků), v této problematice se také méně orientují střední školy.

¹ Rezervu povinně vytváří každý krajský úřad v rozmezí nejméně 1,0% a nejvíce 2,5% z celkového objemu finančních prostředků rozepsaných krajskému úřadu ministerstvem. Rezervu tvoří prostředky pro řešení zvláštních věcných okruhů v průběhu příslušného kalendářního roku, které nelze promítnout do rozpisu rozpočtu jednotlivých právnických osob prostřednictvím krajských normativů. S ohledem na vzdělávání žáků se SVP má krajský úřad zvláštní pozornost věnovat zejména financování vzdělávání dětí a žáků s hlubokým mentálním postižením a žáků se SVP v těch případech, kdy stanovení přímých výdajů prostřednictvím krajských normativů nezabezpečuje realizaci upravených vzdělávacích programů či specifika individuálního vzdělávacího plánu projednaná s krajským úřadem a funkce asistenta pedagoga podle § 16 odst. 9 školského zákona, pokud tato problematika není dostatečně řešena příplatkem k normativu. Alespoň 60 % vytvořených rezerv musí krajský úřad uvolnit na účty právnických osob do 20. června, dalších alespoň 20 % nejpozději do 30. září a zbylé přímé výdaje nejpozději do 30. listopadu příslušného kalendářního roku.

Graf č. 7 Míra spokojenosti s výší příplatků k normativu na žáky se ZP

Stačí škole prostředky, které dostává formou příplatků k normativu, na zajištění podpory žáků se zdravotním postižením?

Téměř polovina škol výši prostředků poskytnutých formou příplatku k normativu na žáky se ZP považuje za spíše nebo úplně nedostačující. V tabulce č. 1 je uvedena míra spokojenosti škol s výší příplatku k normativu dle počtu žáků se zdravotním postižením, které školy vzdělávají.

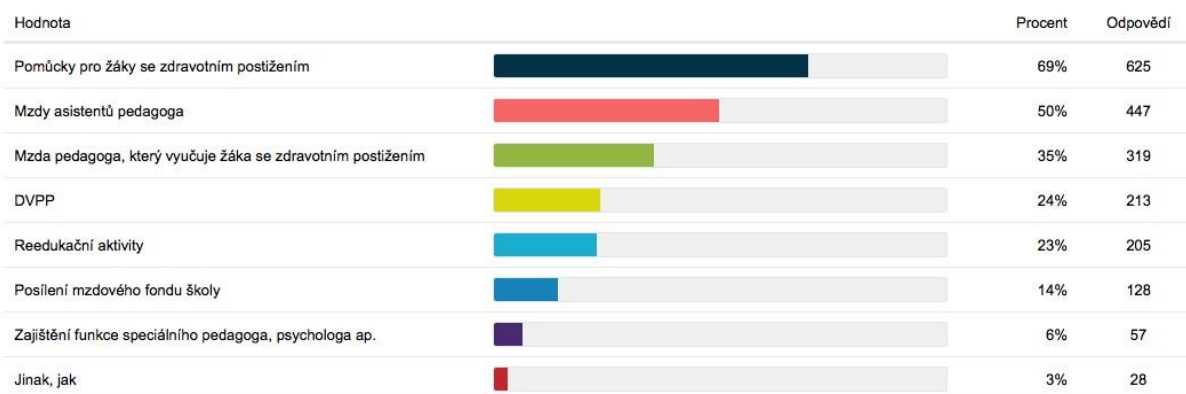
Tabulka č. 1 Spokojenost s výší příplatků k normativu na žáky se ZP

Počet žáků se ZP	Spíše ne %	Určitě ne %	Nedokážu posoudit %
1 – 10	35	24	10
11 – 50	34	25	6
51 – 100	31	21	7
více než 100	30	14	nevyplněno

V grafu č. 8 je uvedeno, na co školy prostředky získané prostřednictvím příplatku k normativu na žáky se ZP používají.

Graf č. 8 Oblasti využití příplatku k normativu

Jak je příplatek k normativu na zajištění podpory žáků se zdravotním postižením ve vaší škole využíván?

Příplatek k normativu na zajištění podpory žáků se zdravotním postižením školy nejvíce využívají na zakoupení pomůcek pro tyto žáky (69% škol jej takto využívá), polovina škol z něj platí mzdy asistentů pedagoga, 35 % mzdy pedagogů, kteří tyto žáky vyučují. Okolo čtvrtiny škol tyto prostředky využívají na financování DVPP nebo reedukačních aktivit. Málokdy je příplatek použit na zajištění funkce speciálního pedagoga nebo psychologa (pouze 6 % škol).

Základní školy samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením významně více využívají prostředky získané prostřednictvím příplatků k normativům na financování služeb asistenta pedagoga. Tento způsob využití uvedlo 59 % základních škol pro žáky se ZP.

Mimonormativní finanční zdroje na zajištění podpory žáků se ZP využívá téměř třetina škol. Jejich získávání se více věnují školy v Praze a v Libereckém kraji a základní školy samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením.

Konkrétní zdroje mimonormativního financování podpory žáků se zdravotním postižením mimo zajištění služeb asistenta pedagoga jsou uvedeny v grafu č. 9.

Graf č. 9 Zdroje mimonormativního financování podpory vzdělávání žáků se ZP (mimo AP)

Jaké zdroje pro zajištění podpory žáků se zdravotním postižením (MIMO zajištění služeb asistenta pedagoga) využíváte?

Hodnota	Procent	Odpovědí
Dotační a rozvojové programy MŠMT	45%	139
Příspěvky zřizovatele	41%	128
Sponzorské dary	33%	102
Příspěvky krajského úřadu mimo normativně přidělené prostředky	29%	91
Prostředky ESF	20%	61
Příspěvky od rodičů žáků	17%	52
Jiné zdroje, jaké	11%	33
Granty mimo ESF, jaké	8%	24

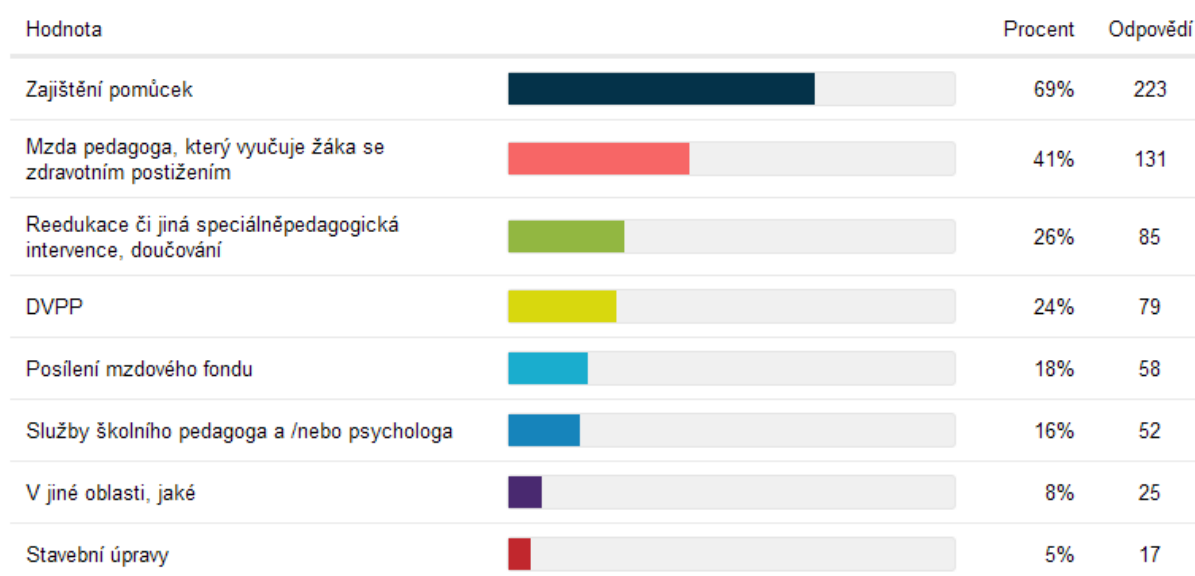
Celkový počet odpovědí: 312

Z mimonormativních zdrojů na zajištění podpory žáků se ZP byly nejčastěji jmenovány dotační a rozvojové programy MŠMT, uvedlo je 45 % ze škol, které nějaké mimonormativní zdroje používají. Přibližně třetina těchto škol využívá sponzorské dary a příspěvky krajského úřadu. Nejméně často jsou k tomuto účelu používány granty mimo ESF.

Oblasti využití mimonormativních finančních prostředků jsou uvedeny v grafu č. 10.

Graf č. 10 Oblasti využití mimonormativních prostředků na podporu žáků se ZP

Jak tyto prostředky pro podporu žáků se zdravotním postižením používáte?

Celkový počet odpovědí: 323

Prostředky získané uvedenými způsoby **školy nejvíce používají na zajištění pomůcek**, tento způsob využití uvedlo více než dvě třetiny škol. Více než 40 % škol je využívá na mzdy pedagogů či asistentů pedagoga. Jen minimálně jsou tyto finanční prostředky využívány na úhradu stavebních úprav (5 % škol).

Financování podpory žáků se zdravotním a sociálním znevýhodněním

Protože na podporu vzdělávání žáků se sociálním a zdravotním znevýhodněním školy v současné době nečerpají prostředky formou příplatku k normativu, zajímalo nás, zda a jaké mimonormativní zdroje jsou na podporu vzdělávání těchto žáků školami používány. Mimonormativní prostředky využívá 26 % škol vzdělávajících žáky se sociálním a/nebo zdravotním znevýhodněním. Častěji tyto prostředky čerpají školy v Praze a základní školy samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením. Nejčastěji jsou využívány dotační a rozvojové programy MŠMT, jak je zřejmé z grafu č. 11. V porovnání s ostatními uvedenými možnostmi jsou také častěji využívány příspěvky zřizovatele a sponzorské dary, o něco méně pak příspěvky krajského úřadu. Překvapivě málo ředitelé škol uváděly prostředky Evropských strukturálních fondů (ESF), přestože řada výzev Operačního programu pro vzdělávání a konkurenceschopnost byla zaměřena na podporu žáků se sociálním znevýhodněním.

Graf č. 11 Zdroje mimonormativního financování podpory vzdělávání žáků se SZn a ZZn

Jaké zdroje financování podpory žáků se zdravotním a sociálním znevýhodněním MIMO zajištění služeb asistenta pedagoga využíváte?

Hodnota	Procent	Odpovědí
Dotační a rozvojové programy MŠMT	58%	84
Příspěvky zřizovatele	38%	55
Sponzorské dary	32%	46
Příspěvky krajského úřadu mimo normativně přidělené prostředky	29%	42
Prostředky ESF	24%	35
Příspěvky od rodičů žáků	14%	21
Granty mimo ESF, jaké	9%	13
Jiné zdroje, jaké	8%	11

Celkový počet odpovědí: 146

Mimonormativní zdroje jsou využívány k podobným účelům jako zdroje pro financování podpory dětí se ZP, tzn. nejvíce jsou využívány pro pořízení pomůcek, dále jsou pak především využívány na mzdy pedagogických pracovníků.

Další otázka se týkala způsobu financování poradenských pracovníků ve školách. Zjištěné údaje jsou prezentovány v grafu č. 12.

Způsob financování funkce výchovného poradce a metodika prevence je obdobný – přibližně z 80 % je jeho funkce hrazena pomocí normativně přidělených prostředků (což odpovídá skutečnosti, že se jedná o pedagogické pracovníky s přímou vyučovací činností), dále se na jejich financování podílí další příspěvky kraje, ONIV a příspěvky zřizovatele (každý zdroj okolo 5 %), jen minimálně jsou v jejich financování zapojeny ostatní zdroje.

Na školního speciálního pedagoga či psychologa školám postačují normativně přidělené prostředky pouze ze 45 respektive 31 %. Ředitelé škol samostatně zřízených pro žáky se zdravotním postižením, uvedli, že na pokrytí nákladů na školního psychologa využívají normativně přidělené prostředky v průměru z 61%.

Z ostatních zdrojů jsou využívány především dotační a rozvojové programy MŠMT (14 resp. 18 %), příspěvky zřizovatele (v případě školního psychologa tvoří průměrně 20 % finančních prostředků). Z dalších zdrojů jsou do určité míry významné ještě příspěvky kraje mimo normativně přidělené prostředky a prostředky ESF.

Tabulka č. 2 Zdroje financování poradenských pracovníků školy

Uved'te prosím, z jakého zdroje hradíte níže uvedené funkce.

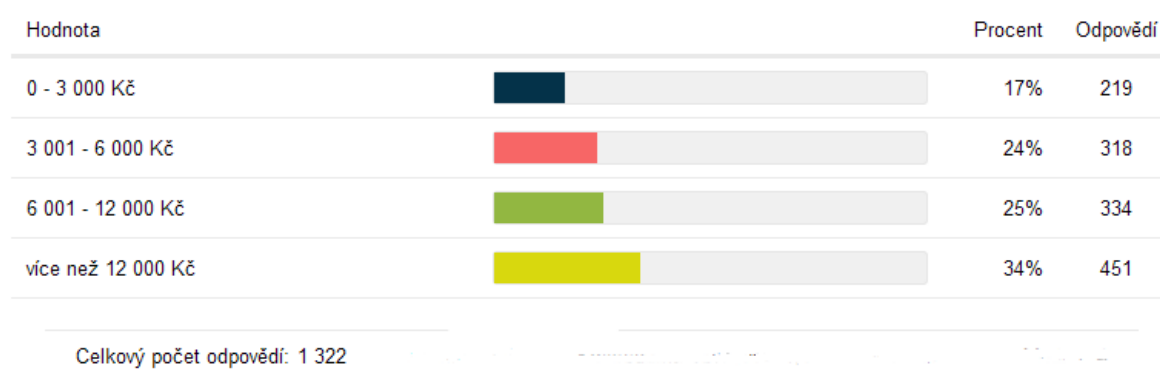
	Normativně přidělené prostředky	Příspěvky kraje mimo normativně přidělené prostředky	ONIV	programy MŠMT	Příspěvky zřizovatele	Sponzorské dary	Prostředky ESF	Granty mimo ESF	Jiné zdroje	Počet odpovědí
Výchovný poradce	81% 690	4% 31	5% 41	2% 14	5% 44	1% 5	1% 7	0% 3	2% 16	736
Metodik prevence	80% 737	4% 33	4% 40	1% 13	6% 54	1% 5	1% 5	1% 9	2% 22	801
Školní speciální pedagog	48% 90	11% 21	4% 7	14% 28	8% 14	3% 5	6% 12	2% 4	4% 7	150
Školní psycholog	31% 49	7% 11	2% 3	18% 29	20% 32	2% 3	13% 20	3% 4	4% 7	132

Financování dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků

Další oblastí, na kterou jsme se v rámci zjišťování informací o vynaložených finančních prostředcích školami zaměřili, bylo financování DVPP. V grafu č. 12 jsou uvedeny údaje o průměrných ročních výdajích škol na akce DVPP.

Graf č. 12 Průměrné roční výdaje na vzdělávání pedagogických pracovníků

Kolik Kč vynakládá škola na všechny akce DVPP (průměrně v jednom roce)?

Více než třetina škol vynakládá na DVPP více než 12 000 Kč ročně, především školy v Praze a školy s větším počtem žáků se ZP, ZZn a SZn (od 10 výše).

Přibližně čtvrtina škol dává na DVPP roční částku 6 000 – 12 000 Kč, další čtvrtina 3 000 – 6 000 Kč. Nejméně (17 %) škol vydává na financování DVPP pouze méně než 3 000 Kč ročně. Jedná se více o malé školy a školy mateřské, nižší prostředky na DVPP dávají také školy, ve kterých se nenacházejí žádní žáci se SVP.

57 % škol stačí současné prostředky na DVPP. Zbýlých 43 % škol má potřebu navýšení těchto prostředků. Finance na DVPP nestačí spíše školám z Prahy a velkých obcí obecně, dále by jich potřebovali více základní školy samostatně zřízené pro žáky se ZP.

Převážná většina škol (86 %) využívá nabídky bezplatných kurzů pro oblast práce se žáky se SVP, jedná se především o školy s velkým počtem žáků, školy ve větších a velkých městech kromě Prahy, školy s vysokým počtem žáků se ZP a školy se žáky se SVP obecně.

Informace o zdrojích financování akcí DVPP jsou uvedeny v tabulce č. 3.

Tabulka č. 3 Zdroje financování DVPP

Z jakých finančních zdrojů hradíte DVPP?

	Nevyužíváme	1 % - 25 %	26 % - 50 %	51 % - 75 %	76 % - 100 %	Počet odpovědí
Příspěvky krajského úřadu mimo normativně přidělené prostředky	70% 443	13% 85	6% 38	3% 21	8% 50	637
ONIV	10% 112	18% 206	17% 190	18% 206	38% 437	1 151
Obec	23% 156	39% 265	19% 132	10% 67	9% 62	682
Dotační a rozvojové programy MŠMT	35% 234	41% 273	13% 89	3% 22	7% 47	665
Učitelé (spoluúčast)	59% 328	29% 163	7% 37	2% 13	2% 12	553
Sponzorské dary	87% 398	9% 39	3% 14		1% 4	453
Prostředky ESF	41% 261	32% 204	12% 75	6% 37	8% 53	630
Granty mimo ESF, jaké	90% 362	6% 23	2% 10		2% 7	402
Jiné zdroje, jaké:	83% 298	6% 22	4% 13	2% 8	5% 17	358

38 % škol hradí DVPP z velké části (minimálně ze tří čtvrtin) z prostředků na ostatní neinvestiční náklady (ONIV). Menšími částkami (do 25 % prostředků na DVPP) školám přispívají obce, dotační a rozvojové programy MŠMT a ESF. Učitelé se ve velké části škol na úhradě DVPP nepodílejí vůbec (59 % škol) nebo jen do výše 25 % částky za DVPP. Sponzorské dary a granty mimo ESF jsou k úhradě DVPP používány minimálně.

V grafu č. 13 jsou zobrazeny informace o průměrné roční výši prostředků na DVPP z ONIV.

Graf č. 13 Průměrné roční výdaje na DVPP

Pokud využíváte pro úhradu DVPP prostředky z ONIV, o jakou částku se ročně jedná?

Hodnota	Procent	Odpovědí
0 - 3 000 Kč	29%	322
3 001 - 6 000 Kč	24%	262
6 001 - 9 000 Kč	13%	143
9 001 - 12 000 Kč	10%	108
více než 12 000 Kč	25%	279

Celkový počet odpovědí: 1 113

Z prostředků ONIV využívají školy na platbu DVPP velmi různé částky. 29 % škol z tohoto zdroje na DVPP přispívá méně než 3 000 Kč a čtvrtina škol částkou vyšší než 12 000 Kč. Více než 12 000 Kč z ONIV na DVPP používají častěji pražské školy a školy z Moravskoslezského kraje. Do 3 000 Kč z tohoto zdroje na DVPP používají více školy z Kraje Vysočina, Olomouckého a Středočeského kraje.

Graf č. 14 Podíl výdajů za DVPP na celkových prostředcích ONIV

Jaký je to podíl z celkové částky ONIV, kterou má škola ročně k dispozici?

Hodnota	Procent	Odpovědí
0 % - 25 %	73%	802
26 % - 50 %	17%	188
51 % - 75 %	6%	61
76 % - 100 %	4%	48

Celkový počet odpovědí: 1 099

Částky uvedené v grafu č. 13 pak tvoří nejčastěji (v 73 % případů) méně než čtvrtinu celkových ročních prostředků ONIV. V 17 % škol se jedná o čtvrtinu až polovinu celkové částky ONIV, 10 % škol dává na DVPP více než 50 % celkové roční

částky ONIV. Ve skupině škol, které vydávají na DVPP více jak 50 % prostředků ONIV, jsou častěji mateřské školy a školy, které nevzdělávají žádného žáka se SVP.

Průměrná hodnota částky, která vychází na jednoho učitele školy za DVPP za rok, je přibližně 1 500 Kč, jednotliví učitelé ve většině škol však za DVPP utratí méně – střední hodnota je 1 000 Kč. Největší částka na učitele se objevuje ve Středočeském a Karlovarském kraji (více než 2 000 Kč) a v malých školách do 50 žáků.

Školy by podle svého odhadu optimálně potřebovaly průměrně asi 3 800 Kč na učitele na DVPP ročně (medián je 3 000 Kč), což je více než dvakrát větší částka oproti té, kterou v současnosti průměrně utratí.

Co se týče formy akcí DVPP, **převládající praxí na školách je výběr školení či kurzu samotným učitelem a jeho individuální účast na vzdělávání.** V mnoha případech však také vedení určí pedagogovi, jakého školení se má účastnit. Vzdělávací akce pro celý učitelský sbor jsou méně časté.

Asistent pedagoga

Asistenti pedagoga nejčastěji ve školách pracují 20 hodin týdně (více než ve čtvrtině škol), je však běžný i větší počet pracovních hodin – **přes 10 % škol uvádí celý úvazek** (40 hodin týdně). Průměrná délka týdenního úvazku je 23 hodin.

Přes polovinu ředitelů uvádí, že asistenti pedagoga mají u nich ve škole v rámci úvazku stanovenou nepřímou pedagogickou činnost. Nepřímá pedagogická činnost však ve většině případů (84 %) nepřekročí 25 % úvazku.

Funkce asistenta pedagoga je na školách zřízena průměrně pro 6 žáků se zdravotním postižením, 7 žáků se sociálním znevýhodněním a přibližně jednoho žáka se zdravotním znevýhodněním. Průměrné hodnoty jsou však značně zkreslené zastoupením některých speciálních škol, které mají asistenty pedagoga pro více než 100 dětí. Lépe vypovídajícím číslem tedy jsou mediány (střední hodnoty) pro jednotlivé kategorie: **asistent pedagoga bývá zřízen pro 2 žáky se ZP a žádného žáka se SZn a ZnZ.**

Především pro žáky se zdravotním a sociálním znevýhodněním tedy více než polovina škol nemá žádného asistenta pedagoga, tato funkce bývá pro tuto skupinu žáků zřízena pouze ve školách, kde jsou silně zastoupeni.

Graf č. 15 Míra shody výše poskytnutých prostředků na AP s doporučeným rozsahem úvazku ze ŠPZ

Odpovídají finanční prostředky určené na úhradu služeb asistenta pedagoga výši úvazku, která je uvedena v doporučení ze školského poradenského zařízení?

Hodnota	Procent	Odpovědi
Určitě ano	9%	62
Spíše ano	23%	154
Spíše ne	24%	155
Určitě ne	39%	257
Nedokážu posoudit	4%	29

Celkový počet odpovědí: 657

Téměř dvě třetiny škol (63 %) uvádějí, že finanční prostředky určené na úhradu služeb asistenta pedagoga spíše nebo určitě neodpovídají výši úvazku, která je uvedena v doporučení ze školského poradenského zařízení. Pouze 9 % respondentů se domnívá, že výše prostředků odpovídá doporučení ze ŠPZ.

Dále bylo zjišťováno, do jaké míry ředitelé škol vnímají kritéria krajských úřadů pro přidělení prostředků na asistenta pedagoga jako transparentní. Výsledky jsou prezentovány v grafu č. 16.

Graf č. 16 Transparentnost pro přidělení prostředků na AP z pohledu ředitelů škol

Jsou podle Vás transparentní kritéria, podle kterých rozděluje kraj prostředky na asistenta pedagoga jednotlivým školám?

Hodnota	Procent	Odpovědí
Určitě ano	6%	37
Spíše ano	27%	179
Spíše ne	26%	170
Určitě ne	11%	73
Nedokážu posoudit	30%	200

Celkový počet odpovědí: 659

Ukázalo se, že kritéria, podle kterých rozděluje kraj prostředky na asistenta pedagoga jednotlivým školám, jsou poměrně velké části škol neznámá – **skoro třetina respondentů nemůže způsob rozdělování prostředků ohodnotit**. Počet těch, kteří se domnívají, že kritéria jsou spíše nebo určitě transparentní, a těch, kteří se domnívají, že spíše nebo určitě transparentní nejsou, je velmi podobný – oba názory sdílí přibližně třetina ředitelů škol. Školy zřizované krajem hodnotí transparentnost významně lépe (určitě ano 13 %, spíše ano 35 %).

Další otázka směřovala k využívání dalších mimonormativních prostředků na zajištění funkce asistenta pedagoga mimo prostředky přidělené krajem. Míra využívání jednotlivých zdrojů je zachycena v tabulce č. 4.

Tabulka č. 4 Mimonormativní zdroje prostředků na AP

Jaké jiné (mimonormativní) finanční zdroje se podílejí na úhradě nákladů na asistenty pedagoga ve vaší škole?

	Nevyužíváme	0 % - 25 %	26 % - 50 %	51 % - 75 %	76 % - 100 %
Granty mimo ESF, jaké	96% 299	3% 9	1% 2	0% 1	
Jiné, jaké	96% 258	2% 6	1% 3		1% 3
Sponzorské dary	92% 330	5% 18	2% 6	1% 3	
Příspěvky od Úřadu práce	90% 327	5% 18	2% 6	2% 7	2% 7
Prostředky ESF	90% 314	5% 18	1% 4	2% 8	2% 6
Příspěvky od rodičů	88% 323	8% 30	2% 8	1% 3	1% 3
Dotační a rozvojové programy MŠMT	68% 286	14% 60	5% 22	3% 12	9% 38
Příspěvky zřizovatele	64% 273	18% 78	6% 26	3% 13	9% 38
Příspěvky kraje nad rámec přidělených prostředků na úvazek asistenta pedagoga	61% 294	18% 88	6% 30	4% 18	11% 54

Náklady na asistenty pedagoga jsou kromě příspěvků kraje a normativních zdrojů hrazeny především z příspěvků kraje nad rámec přidělených prostředků na úvazek asistenta pedagoga, z příspěvků zřizovatele a dotačních a rozvojových programů MŠMT. **44 dotázaných ředitelů uvedlo, že na úhradu nákladů na asistenta pedagoga využívá příspěvky od rodičů.**

Tyto mimonormativní příspěvky většinou pokrývají maximálně čtvrtinu nákladů na asistenty pedagoga, přibližně v 10 % škol však hradí téměř nebo úplně celé náklady na asistenty pedagoga (76 – 100 % nákladů).

Dále byl zjišťován názor ředitelů škol na využití prostředků z příplatků k normativu na žáky se zdravotním postižením na úhradu nákladů na asistenta pedagoga. **Polovina respondentů se domnívá, že se takto prostředky získané z příplatku dají/mají využívat, polovina má opačný názor.** Významně častěji je jako využitelné pro financování AP vnímají ředitelé škol v Jihomoravském a Libereckém kraji, v základních školách a školách s malým počtem žáků (do 50 žáků).

Z grafu č. 17 je zřejmé, že asistenti pedagoga mají ve většině škol možnost účastnit se dalšího vzdělávání, pouze ve 2 % škol neplatí nabídka DVPP pro asistenty pedagoga vůbec a v necelé pětině škol k ní mají jen omezený přístup.

Graf č. 17 Možnost účasti asistentů pedagoga na DVPP

Platí nabídka DVPP i pro asistenty pedagoga?

Hodnota	Procent	Odpovědí
Ano	79%	523
Ne	2%	13
Jen omezeně	19%	127

Celkový počet odpovědí: 663

Z šetření dále vyplynulo, že v téměř 90 % škol mají k dispozici nějaké materiály týkající se obsahu a formy práce asistenta pedagoga.

Další otázka směřovala na zdroje informací, které ředitelé škol využívají při zpracovávání náplně asistenta pedagoga. Četnost využívání jednotlivých podkladů je uvedena v grafu č. 18.

Graf č. 18 Podklady pro zpracování náplně činnosti AP

Na základě jakého podkladu či podkladů zpracováváte pracovní náplň asistenta pedagoga?

Hodnota	Procent	Odpovědí
Doporučení ze školského poradenského zařízení (PPP, SPC)	85%	566
Interní standard činnosti asistenta pedagoga	51%	340
Informace z odborné literatury	47%	311
Informace z internetu	23%	149
Doporučení od výchovného poradce či metodika prevence	22%	143
Doporučení od školního speciálního pedagoga a/nebo školního psychologa	14%	91
Jiný podklad, jaký	9%	58
Náplň práce asistenta pedagoga nezpracováváme	1%	4

Celkový počet odpovědí: 662

Nejběžnějším podkladem pro vytvoření pracovní náplně asistenta pedagoga je doporučení ze školského poradenského zařízení, 85 % škol je takto využívá. Přibližně polovina škol pracuje i s interním standardem činnosti asistenta pedagoga a informacemi z odborné literatury. Informace z internetu a doporučení od výchovného poradce či metodika prevence využívají v necelé čtvrtině škol.

Co se týče vlastního zázemí, je na tom **asistent pedagoga** ve školách nejčastěji zřejmě podobně jako ostatní pedagogové – **téměř ve třech čtvrtinách škol má své místo ve sborovně nebo v kabinetu s někým jiným.** Pouze desetina škol poskytuje asistentovi pedagoga vlastní kancelář nebo kabinet. V 17 % škol nemá asistent pedagoga vůbec žádné vlastní zázemí, jedná se častěji o mateřské školy.

Pravidelných porad pedagogických pracovníků školy se asistent pedagoga nikdy neúčastní pouze v minimálním počtu škol (4 %), poměrně běžná je pravidelná účast na všech poradách (60 %) škol, v 34 % škol se asistenti pedagoga účastní porad jen někdy.

Metodické vedení

Přibližně polovina škol je někým metodicky vedena, polovina škol naopak žádné metodické vedení nevnímá, což je značně alarmující údaj.

Metodické vedení je nejčastěji poskytováno odborníky z pedagogicko-psychologické poradny a speciálně pedagogického centra (68 % respektive 64 % škol uvedlo tento zdroj metodického vedení). Krajský úřad poskytuje metodické vedení necelé čtvrtině škol zapojených v šetření. MŠMT jako poskytovatele metodického vedení uvedla pětina škol. 13 % škol uvedlo jiného poskytovatele metodického vedení, např. NIDV, různé neziskové organizace nebo metodiky z interních zdrojů.

Další otázka směřovala ke zjištění, kdo je pro jednotlivé školy dominantním poskytovatelem metodického vedení.

Graf č. 19 Dominantní poskytovatel metodického vedení

Se kterým z uvedených subjektů jste ohledně metodického vedení v kontaktu nejvíc, kdo vás podporuje nejvíce?

Hodnota	Procent	Odpovědí
Pedagogicko-psychologická poradna (PPP)	36%	239
Speciálně pedagogické centrum (SPC)	35%	234
Krajský úřad	13%	88
Jiný subjekt, který	8%	56
MŠMT	5%	35
Obec	2%	10
Středisko výchovné péče	0%	3

Celkový počet odpovědí: 665

Co se týče subjektu, se kterým jsou školy ohledně metodického vedení v kontaktu nejvíce, jedná se opět o pedagogicko-psychologické poradny (nejčastěji je uváděly běžné základní školy) a speciálně pedagogická centra (nejčastěji je uváděly základní školy pro žáky se zdravotním postižením), MŠMT je hlavním poskytovatelem metodického vedení pro 5 % škol.

Ve vztahu k dominantnímu poskytovateli metodického vedení bylo zjišťováno, na jaké oblasti je poskytované metodické vedení zaměřeno. Četnost zastoupení vybraných oblastí metodického vedení je uvedena v grafu č. 20.

Graf č. 20 Oblasti metodického vedení

Pokud jde o subjekt, který jste uvedl/a v předchozí otázce, tedy ten, který vám poskytuje nejvíce metodického vedení, na jaké oblasti je jeho metodické vedení zaměřeno?

Hodnota	Procent	Odpovědí
Podpora vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami mimo podporu v oblasti práce asistenta pedagoga	58%	383
Kvalita vzdělávání (metody výuky, tvorba a evaluace školního vzdělávacího programu, volba učebnic)	54%	359
Spolupráce s rodiči žáků	36%	241
Primární prevence rizikového chování (sociálně patologických jevů)	36%	235
Podpora v oblasti působení asistenta pedagoga	35%	229
Legislativa	31%	205
Vedení dokumentace, výkaznictví	21%	136
Spolupráce s dalšími institucemi (školská poradenská zařízení, OSPOD apod.)	17%	110
Financování školy	14%	93
Jiná oblast, jaká:	2%	15

Celkový počet odpovědí: 661

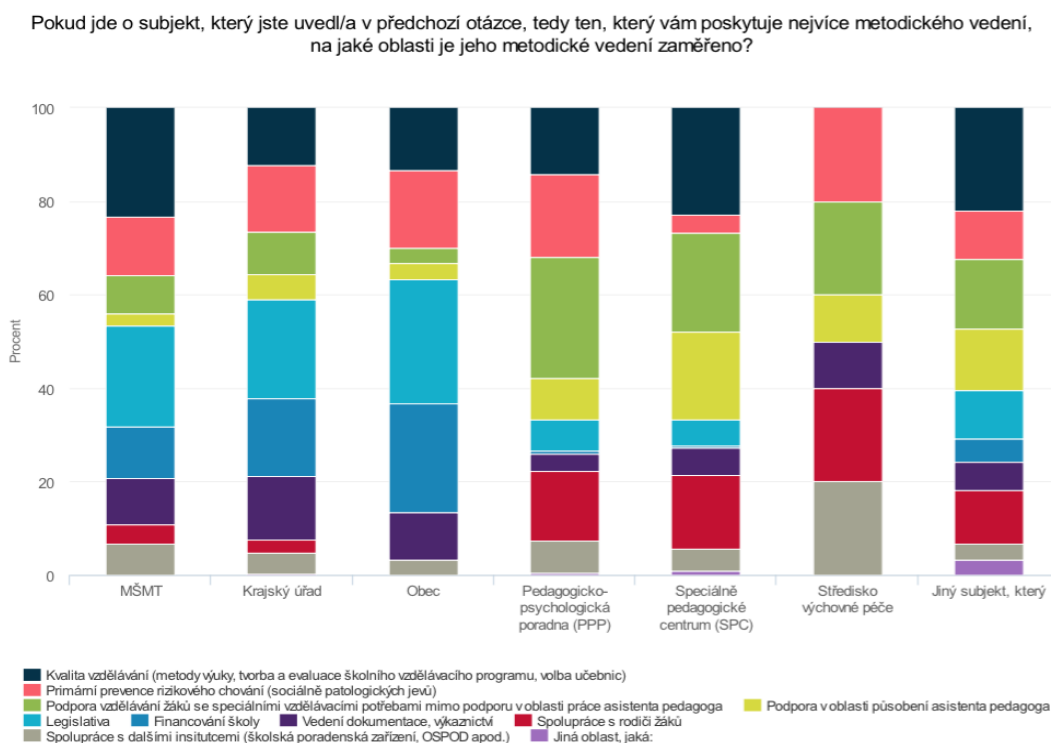
Metodické vedení je nejčastěji zaměřeno na podporu vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami mimo podporu v oblasti práce asistenta pedagoga (uvádí 58 % škol) a kvalitu vzdělávání (54 %). Poměrně hodně škol (okolo 1/3) uvedlo metodickou podporu od hlavního poskytovatele i v oblastech spolupráce s rodiči žáků, primární prevence rizikového chování, podpory v oblasti působení asistenta pedagoga a legislativy. Nejméně se metodická podpora věnuje tématům financování škol (uvedlo 17 % škol) a spolupráci s dalšími institucemi (17 %).

Z odpovědí respondentů je zřejmé, že pedagogicko-psychologické poradny (PPP) se soustřeďují nejvíce na metodické vedení v oblasti podpory vzdělávání žáků se SVP, dále na primární prevenci rizikových jevů, spolupráci s rodiči a kvalitu vzdělávání. Speciálně

pedagogická centra (SPC) se věnují stejným tématům, kromě toho školy uváděly, že poskytují metodické vedení i v oblasti působení asistentů pedagoga.

MŠMT, krajské úřady a obce se v rámci metodického vedení věnují spíše tématům nepedagogickým, tzn. legislativě, financování školy, vedení dokumentace a výkaznictví. MŠMT k tomu poskytuje vedení v oblasti kvality výuky. Míra zastoupení jednotlivých témat metodického vedení dle poskytovatele je uvedena v grafu č. 21.

Graf č. 21 Oblasti metodického vedení dle poskytovatele

Kvalita metodického vedení je řediteli škol průměrně hodnocena jako spíše dobrá (přibližně hodnotou 2 na škále od 1 do 5, kde 1 znamená velmi kvalitní a 5 zcela nekvalitní), přičemž hodnocení metodického vedení v jednotlivých oblastech se příliš neliší.

Poněkud se ovšem liší hodnocení jednotlivých poskytovatelů metodického vedení.

Například v oblasti kvality vzdělávání je nejlépe hodnoceno Středisko výchovné péče – 58 % respondentů je ohodnotilo známkou 1, celkově jej však hodnotil jen malý počet škol (17). V ostatních oblastech je hodnocení hlavních aktérů spíše podobné, většinou však v hodnocení kvality vítězí jiné subjekty, které v seznamu odpovědí nebyly uvedeny. Nejčastěji se jednalo o neziskové organizace, Národní

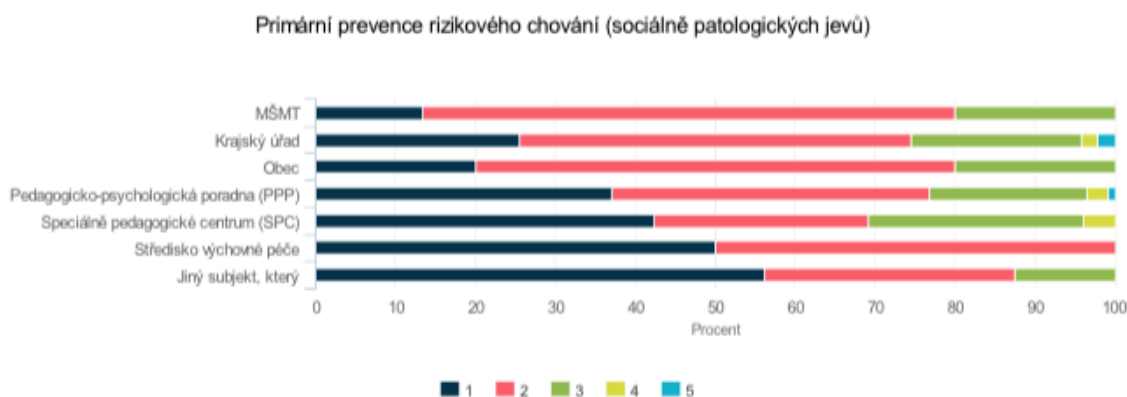
institut dalšího vzdělávání, interního pracovníka školy (např. školní speciální pedagog, psycholog), krajské informační a vzdělávací centrum či zřizovatele (v grafu jsou uvedeny pod souhrnným označením „jiný subjekt“).

Grafy č. 22 až 30 ilustrují spokojenost ředitelů škol s poskytovanou metodickou podporou podle poskytovatele a oblasti metodické podpory (hodnocení: 1 = nejlepší, 5 = nejhorší).

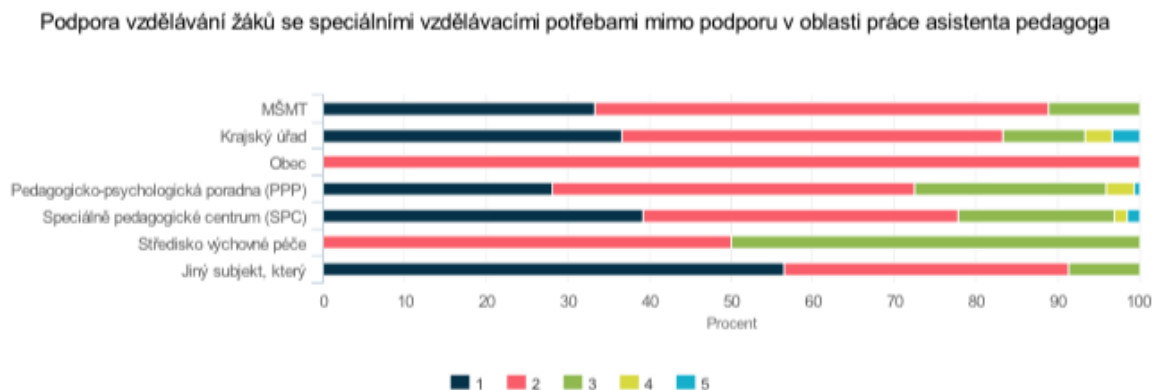
Graf č. 22 Hodnocení metodického vedení v oblasti kvality vzdělávání

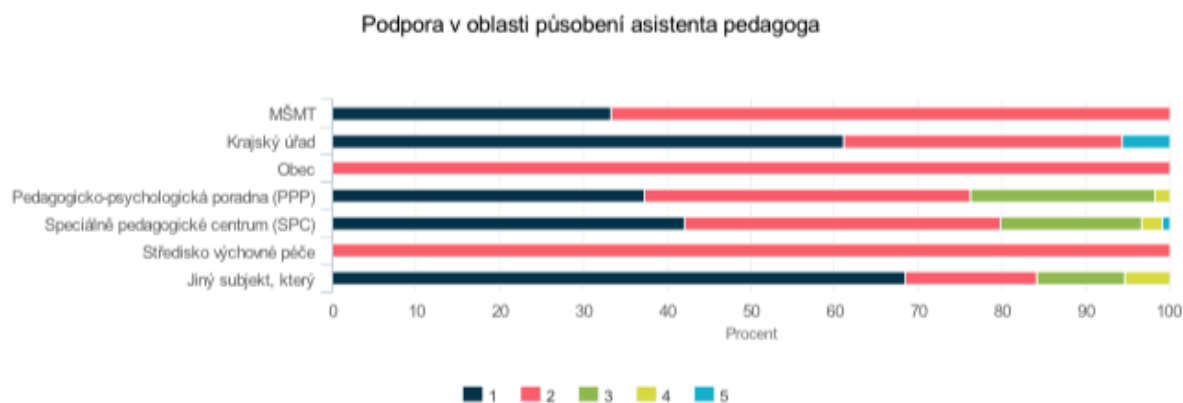
Graf č. 23 Hodnocení metodického vedení v oblasti primární prevence rizikového chování

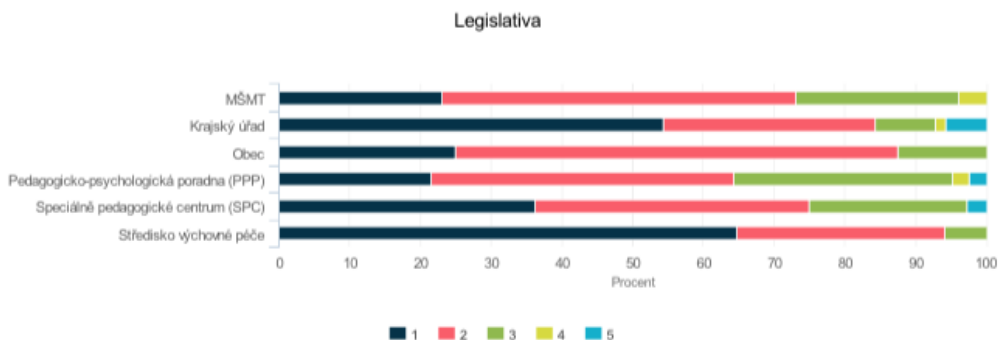
Graf č. 24 Hodnocení metodického vedení v oblasti podpory žáků se SVP (mimo AP)

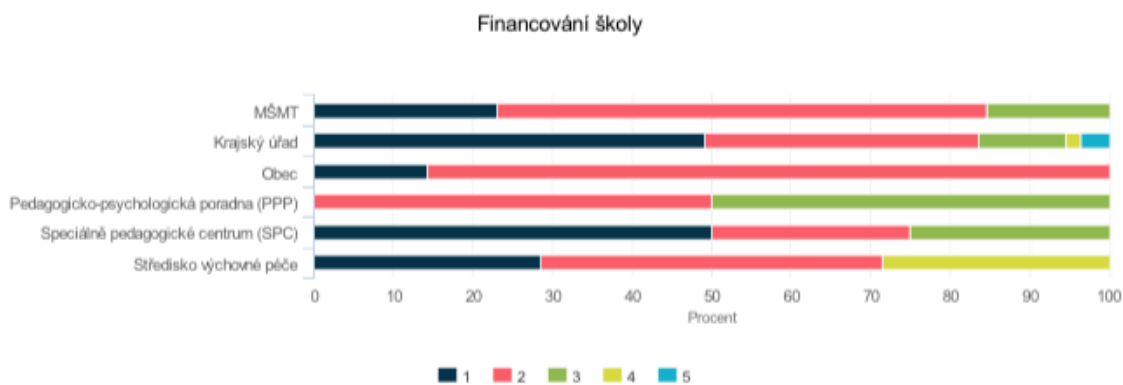
Graf č. 25 Hodnocení metodického vedení v oblasti působení AP

Graf č. 26 Hodnocení metodického vedení v oblasti legislativy

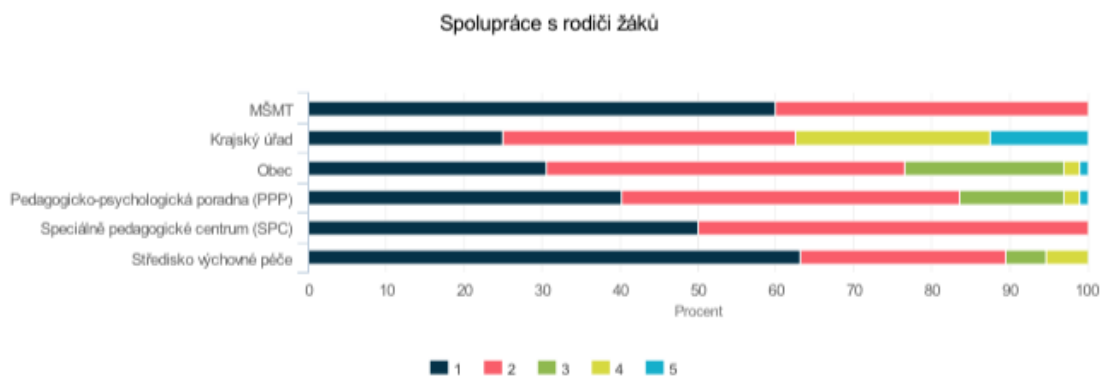
Graf č. 27 Hodnocení metodického vedení v oblasti financování školy

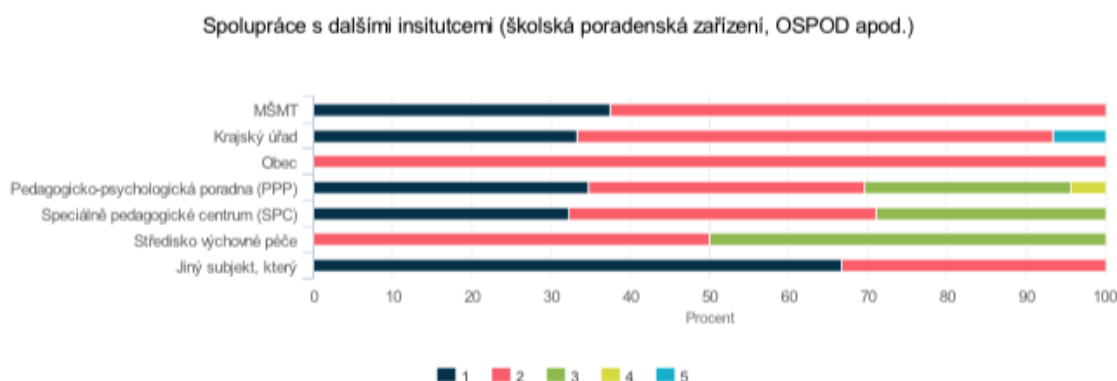
Graf č. 28 Hodnocení metodického vedení v oblasti vedení dokumentace a výkaznictví

Graf č. 29 Hodnocení metodického vedení v oblasti spolupráce s rodiči žáků

Graf č. 30 Hodnocení metodického vedení v oblasti spolupráce s dalšími institucemi

Metodické vedení probíhá nejčastěji pomocí e-mailu nebo telefonicky, často také zástupci organizací poskytujících metodické vedení navštěvují školy. Relativně nejméně častá jsou pravidelná setkávání se zástupci škol.

Kraje, MŠMT a jiné subjekty specifikované výše poskytují metodickou podporu nejčastěji formou dalšího vzdělávání, speciálně pedagogická centra nejčastěji realizují osobní návštěvy pracovníků ve školách, pravidelná setkání se zástupci škol jsou specifická pro obce a pedagogicko-psychologické poradny používají v obdobné míře všechny uvedené formy kontaktu. Míra zastoupení jednotlivých forem kontaktu dle poskytovatele je uvedena v tabulce č. 5.

Tabulka č. 5 Četnost forem metodického vedení dle poskytovatele (čím nižší hodnota, tím častější forma)

	<i>Osobní kontakt</i>	<i>DVPP</i>	<i>Setkání se zástupci škol</i>	<i>Email, telefon</i>
<i>Jiný subjekt</i>	2,26	1,68	2,11	2,18
<i>Kraj</i>	3,21	1,68	2,21	1,79
<i>Obec</i>	3	2,57	1,56	2,00
<i>PPP</i>	2,04	2,37	2,17	2,11
<i>SPC</i>	1,71	2,46	2,33	1,90
<i>MŠMT</i>	3,20	1,75	1,82	1,84

Komunikace s jinými školami ohledně metodického vedení je obvyklá pouze v necelé polovině škol (47 %). Jedním z často probíraných témat je legislativa spolu se způsoby financování, výkaznictvím a dokumentací. Dále si školy předávají zkušenosti ohledně metod práce s dětmi se SVP, jejich diagnostiky, individuální práce s nimi a možností integrace.

Metodické vedení v oblasti podpory žáků se SVP

V rámci šetření jsme se blíže zaměřili na metodické vedení v oblasti podpory vzdělávání žáků se SVP, zajímalo nás přitom, kdo metodické vedení v této oblasti poskytuje (graf. č 31) a na jaké oblasti je metodické vedení zaměřeno (graf č. 32).

Graf č. 31 Poskytovatelé metodického vedení v oblasti podpory žáků se SVP

Se kterým z uvedených subjektů jste ohledně metodického vedení v oblasti podpory žáků s SVP v kontaktu nejvíc, kdo vás podporuje nejvíce?

Hodnota	Procent	Odpovědí
Pedagogicko-psychologická poradna (PPP)	50%	254
Speciálně pedagogické centrum (SPC)	38%	192
Krajský úřad	6%	29
Jiný subjekt, který	3%	15
MŠMT	2%	10
Středisko výchovné péče	2%	8
Obec	0%	2

Celkový počet odpovědí: 510

Více než ¾ škol (77 %), které jsou nějak metodicky vedeny, uvádějí, že toto vedení se týká i oblasti podpory žáků se SVP. V této oblasti jsou výrazně nejvíce využívány služby PPP (polovina jmenovaných škol je má jako hlavního poskytovatele metodického vedení v oblasti podpory žáků se SVP), dále pak SPC, které na prvním místě v této oblasti využívá 38 % škol. V porovnání se školskými poradenskými zařízeními byl násobně méně často jako hlavní poskytovatel metodického vedení v oblasti podpory žáků uváděn krajský úřad.

Graf č. 32 Zaměření metodického vedení v oblasti podpory žáků se SVP

Pokud jde o subjekt, který vám poskytuje nejvíce metodického vedení v oblasti SVP, co konkrétně je obsahem metodického vedení v oblasti vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a služeb asistenta pedagoga?

Hodnota	Procent	Odpovědí
Uzpůsobení metod a forem výuky	80%	402
Uzpůsobení obsahu učiva a učebních cílů	62%	312
Pomůcky	54%	270
Úprava hodnocení	41%	204
Speciálně-pedagogická péče a intervence nad rámec běžné výuky	36%	178
Obsah činnosti asistenta pedagoga	30%	148
Spolupráce učitele s asistentem pedagoga	25%	124
Práce s třídním klimatem	23%	114
Organizační zabezpečení výuky (zajištění individuální a skupinové práce, dalšího pracovního místa pro žáka apod.)	15%	74
Zajišťování dalších finančních zdrojů na podporu žáků se SVP (granty, dotační a rozvojové programy)	5%	27
Jiný obsah, jaký:	1%	7

Celkový počet odpovědí: 501

Témata, kterých se metodické vedení v oblasti podpory žáků se SVP týká, jsou především ta, která souvisejí s výukou – uzpůsobení metod a forem výuky, úpravy obsahu učiva a učebních cílů, pomůcky k výuce. Spíše méně jsou řešena témata související s působením asistenta pedagoga. Jen minimálně jsou školy metodicky vedeny v oblasti zajišťování dalších finančních zdrojů na podporu žáků se SVP.

Nabídka dvou hlavních poskytovatelů metodického vedení v oblasti podpory žáků se SVP (PPP a SPC) se příliš neliší, oba se nejvíce věnují tématu uzpůsobení metod a forem výuky.

Kvalita metodického vedení v této oblasti je hodnocena podobně jako kvalita metodického vedení celkově – tzn. přibližně známkou 2, tedy velmi dobře.

V rámci metodického vedení v oblasti podpory žáků se SVP nejvíce chybí podpora v oblasti zajišťování dalších finančních zdrojů na podporu žáků se SVP (granty,

dotační a rozvojové programy), což souvisí s celkovým pocitem nedostatku finančních prostředků v této oblasti. Dále je metodická podpora žádána v oblastech uzpůsobení obsahu učiva a učebních cílů, speciálně-pedagogické péče a intervence nad rámec běžné výuky a organizačního zabezpečení výuky. Pořadí oblastí, ve kterých by školy potřebovaly metodické vedení posílit, je uvedeno v tabulce č. 6.

Tabulka č. 6 Oblasti, ve kterých školy potřebují posílit metodické vedení

Ve které oblasti práce se žáky se SVP byste nejvíce uvítali metodické vedení?

Hodnota	Skóre	Pořadí
Zajišťování dalších finančních zdrojů na podporu žáků se SVP (granty, dotační a rozvojové programy)	6 328	1
Uzpůsobení obsahu učiva a učebních cílů	5 229	2
Speciálně-pedagogická péče a intervence nad rámec běžné výuky	4 737	3
Organizační zabezpečení výuky (zajištění individuální a skupinové práce, dalšího pracovního místa pro žáka apod.)	3 943	4
Pomůcky	3 051	5
Spolupráce učitele s asistentem pedagoga	2 992	6
Obsah činnosti asistenta pedagoga	2 219	7
Úprava hodnocení	1 982	8
Práce s třídním klimatem	1 823	9

Metodické vedení asistenta pedagoga

V téměř dvou třetinách škol nikdy nikdo nepůsobil v oblasti metodického vedení asistenta pedagoga. V současnosti toto metodické vedení funguje ve 31 % škol. Mezi školami, které mají metodické vedení asistentů pedagoga, jsou výrazně více zastoupeny školy z Prahy a školy samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením.

Velká většina škol (82 %), které takové metodické vedení nemají, by o něj měla zájem, pouze pro 18 % z nich by podle názoru jejich vedení nemělo žádný význam. Důležitost tohoto metodického vedení si uvědomují více v Praze a v mateřských školách.

V grafu č. 33 je prezentován názor ředitelů škol na to, kdo by měl zajišťovat metodické vedení asistentů pedagoga.

Graf. č. 33 Nejvhodnější poskytovatel metodického vedení dle názoru ředitelů škol

Podle Vašeho názoru by asistenti pedagoga měli být metodicky vedeni:

Hodnota	Procent	Odpovědí
MŠMT	4%	27
Organizací přímo řízenou MŠMT	7%	45
Prostřednictvím školských poradenských zařízení (PPP, SPC)	82%	545
Nijak	1%	6
Jiným subjektem, kterým	6%	42

Celkový počet odpovědí: 665

Jako nejvhodnější poskytovatel metodického vedení pro asistenty pedagoga se školám jeví školská poradenská zařízení (PPP, SPC), s kterými mají relativně dobrou zkušenost i z jiných oblastí metodického vedení (82 % škol je volí jako nejvhodnější). **99 % respondentů se domnívá, že asistenti pedagoga by nějakým způsobem měli být vedeni.**

Bariéry inkluze dětí se SVP

Mezi prvních 5 nejzávažnějších problémů, se kterými se školy při vzdělávání žáků se SVP setkávají a které podle nich znemožňují realizaci inkluzivního vzdělávání v potřebné kvalitě rozsahu, patří:

- **nedostatek finančních prostředků na zajištění specializovaných pozic (školní speciální pedagog a psycholog);**
- **nedostatek prostředků na zajištění služeb asistenta pedagoga;**
- **nedostatečné podmínky pro individuální přístup – velké počty žáků ve třídě;**
- **nepřipravenost učitelů pro práci se žáky se SVP;**
- **nedostatek prostředků na podporu žáků se sociálním a zdravotním znevýhodněním.**

Z velké části se tedy jedná o bariéry finanční a ty, které jsou dané legislativními podmínkami v ČR.

Za bariéru inkluze není považována neochota učitelů – tato položka se ocitla na posledním místě v seznamu důležitosti bariér inkluze. Stejně tak architektonické bariéry nejsou považovány za důležité, v seznamu jsou předposlední.

Závěrečné připomínky ředitelů škol

Vzhledem k poměrně vysokému počtu dobrovolných připomínek k tématu dotazníku i na základě vyjádření jednotlivých ředitelů můžeme soudit, že **oblast vzdělávání dětí se SVP je pro školy závažným tématem.**

Nejvíce připomínek se týkalo celkového fungování systému inkluzivního vzdělávání, pokusíme se zde shrnout hlavní body:

- **Plošná inkluze žáků se SVP se v současné době jeví jako nereálná** – školy na ni nejsou připraveny ani vybaveny, pedagogové nemají speciálně pedagogické vzdělání, není dostatek financí na platy asistentů pedagoga, školy jsou ponechány bez pomoci.
- Někteří respondenti celkově nesouhlasí s inkluzí mentálně hendikepovaných žáků – škodí podle nich těmto žákům samotným i zbytku třídy.
- **Nesouhlas s rušením speciálních a praktických základních škol.**
- Základem funkční integrace dětí se SVP je **menší počet žáků ve třídách, kterého v současnosti není možné docílit.**
- Problémy s financováním – **finanční prostředky na pomůcky, asistenta pedagoga i vše ostatní by měly být přidělovány automaticky, normativně podle počtu dětí se SVP**, nikoli na základě vždy nejistých grantů a dotací, které jsou navíc velmi administrativně náročné.
- **Plat asistenta pedagoga je velmi nízký**, je těžké udržet si kvalitní asistenty.
- Doporučených 20 hodin pedagogické asistence za týden je nedostatečných.
- Obtíže ve spolupráci s rodiči, kteří nechávají ohledně svých dětí se SVP vše na škole, nespolupracují, neberou pedagogy jako autoritu.

Ohledně DVPP se objevilo jen několik připomínek – nejedná se o oblast, která by ředitele škol příliš trápila, kromě občasného nedostatku financí a především času učitelů, aby se mohli nějakého školení zúčastnit. Vzhledem k počtu učitelů na školách je nízká zastupitelnost.

Shrnutí hlavních zjištění

Vedení škol často vnímá oblast inkluze žáků se SVP jako důležité téma. Za největší problém je považován nedostatek finančních prostředků na platy speciálních pedagogů, psychologů a asistentů pedagoga. Inkluze je podle škol neuskutečnitelná ve třídách, kde je vysoký počet dětí. Hned na dalším místě bariér inkluze dětí se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen SVP) je jmenována nepřipravenost pedagogů pro práci s těmito žáky.

Nepřipravenost škol pro práci s žáky se SVP je zřejmá z dalších zjištěných informací – třetina škol nemá ve svých řadách žádného poradenského pracovníka, vlastního speciálního pedagoga má jen 18 % a školního psychologa 14 % běžných základních škol.

Za koordinaci podpory žáků se SVP je ve většině škol zodpovědný člen vedení školy, který však má mnoho jiných povinností, ve více než čtvrtině škol organizuje podporu žáků se SVP pouze třídní učitel. Ve většině škol zapojených v šetření se vyskytuje jen minimum žáků se zdravotním postižením a žádný žák se sociálním nebo zdravotním znevýhodněním. Ve školách je však podle názorů ředitelů 9 % dětí, které mají nějaké speciální vzdělávací potřeby, ale nemají je diagnostikované školským poradenským zařízením.

Co se týče finančních prostředků, oslovení ředitelé škol se shodují, že chybějí především na zabezpečení mezd pedagogických pracovníků (asistenti pedagoga, učitelé, poradenská pracovníci ve škole). Vedoucí pracovníci škol nejsou často příliš dobře informováni o možnostech financování podpory žáků se SVP – například polovina ředitelů oslovených škol nemá k dispozici informace o tom, jaká je výše příplatků k normativu na zajištění podpory žáků se zdravotním postižením v jejich kraji a polovina z nich se také nedokáže vyjádřit k tématu priorit čerpání prostředků z rezervy krajských úřadů určených mimo jiné právě na podporu žáků se SVP. V oblasti financování jsou školy také velmi málo metodicky vedeny, přestože financování formou dotací a grantů považují za složité a administrativně náročné. Tomu odpovídá i to, že mimonormativní zdroje k podpoře žáků se zdravotním postižením (ZP) využívá pouze třetina škol a k podpoře žáků se zdravotním znevýhodněním (ZZn) a sociálním znevýhodněním (SZn) pouze čtvrtina oslovených škol.

Pro žáky se zdravotním a sociálním znevýhodněním nemá více než polovina škol k dispozici asistenta pedagoga, tato pozice bývá pro tuto skupinu žáků zřízena jen ve školách, kde jsou silně zastoupeni.

Oblastí, na kterou sami vedoucí pracovníci škol příliš neupozorňují, ale která se zdá být značně problematická, je metodické vedení škol. Pouze polovina škol zapojených v dotazníkovém šetření je někým metodicky vedena, polovina škol naopak žádné metodické vedení nevnímá. Metodické vedení poskytují nejčastěji pracovníci pedagogicko-psychologických poraden a speciálně pedagogických center.

V rámci metodického vedení v oblasti podpory žáků se SVP nejvíce chybí podpora v oblasti zajišťování dalších finančních zdrojů na podporu žáků se SVP (granty, dotační a rozvojové programy), což souvisí s celkovým pocitem nedostatku finančních prostředků v této oblasti. Dále je metodická podpora žádána v oblastech uzpůsobení obsahu učiva a učebních cílů, speciálně-pedagogické péče a intervence nad rámec běžné výuky a organizačního zabezpečení výuky.

